

ZVONČEK

Lisť s podobami za mladino

Leto 35

April 1934

Štev. 8

Slavko Razpotnik

Žabica - nevestica (Čarobna pravljica)

Nekoč je živel kralj, ki je imel tri sinove. Nedaleč od njegovega kraljestva pa je stanovala v neki obmejni vasici stara žena, ki je imela edino hčerko Češnjico.

Kralj pa je bil že star; zato je poslal svoje sinove po svetu, da bi spoznali običaje tujih dežel in da bi si tam pridobili spretnosti in sposobnosti za vladanje kraljestva, ki bo po njegovi smrti njihova last.

Stara žena je živela v svoji kočici mirno in tiho s hčerko Češnjico, ki je dobila to ime odtod, ker je bolj ljubila češnje kakor vsako drugo hrano. Stara mamica pa ni imela niti vrta niti denarja, da bi vsak dan kupovala češnje, zato ji ni preostajalo drugega, kakor da je šla v bližnjo grofovsko palačo, kjer je dobro poznala služinčad, in poprosila tam za najlepše češnje. Hčerkice pa ni vzela s seboj; Češnjica je bila namreč zelo lepa deklica in mamica se je bala, da bi se ji ne pripetila nesreča. Slučaj pa je nanesel, da je tudi stara grofica zelo rada zobala češnje. Ker je tudi ona poznala Češnjico, je kaj hitro uganila, kam izginjajo najlepší sadeži iz njenega vrta.

Medtem so principi potovali in prišli nekega dne v vas, kjer sta živeli stara mamica in Češnjica. Zagledali so lepo deklico pri oknu, ko je če-

sala svoje krasne zlate kodre, in vsak jo je hotel imeti za ženo. Beseda je dala besedo, pričel se je med njimi prepir, kdo jo bo prvi ogovoril. To njihovo prerekanje je slišala tudi grofica, ki se je peljala baš tam mimo. Ko je spoznala, da je njihovemu besedičenju vzrok njena lepa mlada sosedka, jo je zgrabila jeza in v svoji nejevolji je zaželela, da bi se Češnjica spremenila v grdo žabo in da bi čepela v vodi pod mostom nekje na koncu sveta. Komaj je to izrekla, se je že zgodilo. Češnjica se je spremenila v žabico in izginila izpred njenih in prinčevih oči. Sedaj principi niso imeli več vzroka za prepire, podali so si roke v spravo in se vrnili v očetovo hišo.

Kmalu potem je stari kralj spoznal, da je postal slaboten in nadležen in da ni več sposoben za kraljevanje. Sklenil je, da izroči kraljestvo enemu izmed sinov; ni se pa mogel odločiti, komu bi ga predal. Sklical je torej svoje sinove in jim rekel: »Vse tri vas imam enako rad in vsakemu izmed vas bi rad dal kraljestvo; ker pa želim svojim državljanom najboljšega kralja, se bom odločil za najboljšega naslednika. Preizkusiti vas moram. Dal vam bom tri naloge in kdor izmed vas mi bo vse tri prav rešil, ta bo postal kralj moje dežele. Prva naloga je,

da mi morate poiskati sto komolcev tako fine tkanine, da jo bom po dolgem lahko potegnil skozi svoj zlati prstan.« Sinovi so obljubili, da bodo vse storili, kar bo le mogoče, in so se odpravili na pot ...

Najstarejša sinova sta vzela s seboj mnogo ljudi, vozov in kočij, prepričana sta bila, da bosta našla zaželeno tkanino. Najmlajši je šel pa kar sam brez spremstva. Prišli so do nekega razpotja, dve poti sta peljali po lepih zelenih livadah, kjer so se vile bele stezice, zasenčene od rožnatih grmov; tretja pot pa je bila pusta in zanemarjena, posuta z debelim kamenjem in je peljala preko gole pustinje. Oba starejša brata sta si izbrala obe lepši in prijetnejši poti, mlajši pa se je poslovil od njiju in jo mahnil, veselo žvižgajoč, v pustinjo. Kočije in vozovi starejših dveh so bili kmalu polni različnih tkanin, kajti pokupila sta vse, kar je bilo le malo podobno finnejši tkanini. Najmlajši pa je dolgo časa hodil po neobljudenih krajih, kjer ni bilo mogoče kupiti nobene lepe tkanine; zato je postajal vedno bolj otožen in obupan, dokler ni končno prišel do nekega mosta, kamor je sedel, da bi si malo odpočil in bridko potožil nad svojo nesrečo. Kar je pomolila iz vode glavo grda žaba in ga vprašala z glasom, ki je prav prijetno zvenel, kaj da mu je. »Sitna žabica, saj mi ne moreš pomagati!« ji je presenečen odgovoril princ. »Kdo ti je to rekel,« ga vpraša žaba, »povej mi, kaj te teži!« In res ji je princ čez nekaj časa razložil svojo povest in ji povedal, zakaj ga je oče poslal po svetu. »Pomagati ti hočem,« mu reče žaba. Potopila se je nazaj v vodo in se kmalu zopet prikazala, držeč v ustih kakor človeška pest velik košček platna, umazan in blaten, kakor je le mogoče. Zaukazala je princu, naj vzame platno in gre z njim. Princu ni posebno ugajala ta grda cunjica, vendar je v govorjenju žabice bilo nekaj, kar mu je godilo in mu dajalo

upanje. »Boljše nekaj kakor nič,« si je mislil, spravil je krpo v žep in se zahvalil žabici, ki se je zopet potopila v vodo, trudna od napora. Čim dalje je šel, tem težji se mu je zdel žep, v katerem je nosil platno. Zato je kar krenil proti domu, zaupajoč v dobro srečo.

V domačo palačo je prispel prav tisti čas kakor njegovi bratje s kočijami in vozovi. Stari kralj je bil zelo vesel, ko je spet videl svoje otroke; potegnil je prstan s prsta, da bi poskusil, kdo izmed njih je prinesel platno, ki bo šlo skozi prstan. Med vsem blagom, ki sta ga privlekla starejša sinova, ni bilo nobene tkanine, ki bi bila tako mehka in voljna, da bi se dala potegniti skozi ozki obroček. Osramočena sta stala pred očetom in mlajšim bratom, kateremu sta se že prej smejala, ker je prišel navidez praznih rok. Kako velika pa je bila šele njuna jeza, ko je najmlajši segel v žep in privlekel iz njega košček tkanine, ki je bila po mehkobi, belini in lepoti tisočkrat lepša kakor le kdaj katera. Bila je tako drobno tkana, da je z lahkoto šla skozi prstan, da celo dva taka kosa bi je nemara potegnili skozenj. Oče je vzradoščen objel najmlajšega sina in zapovedal služabnikom, naj porimečejo vse debelo platno v morje. Nato pa je rekel svojim sinovom: »Sedaj se pa brž lotite druge naloge! Prinesite mi tako majhnega psička, da bo lahko ležal v orehovi lupini!«

Sinovi se niso malo prestrašili tega novega ukaza, ker so pa vsi hrepeneli po kraljevski kroni, so se vendar odločili, da še enkrat poskusijo svojo srečo. Čez nekaj dni so se odpravili na pot. Na križišču so se zopet ločili in najmlajši je izbral svojo pusto pot z upanjem v srečo. Komaj je sedel na oni most, že je pokukala iz vode njegova prijateljica žaba, sedla poleg njega, odprla široka usta in prijazno zakvakala: »Kaj je zopet?« Sedaj princ ni

več dvomil v čudežno moč prijazne žabice in ji je takoj povedal, kaj želi. »Naj bo tudi to storjeno zate,« je rekla in skočila v potok, prinesla droben oreh in mu svetovala, naj pojde z njim domov k očetu; nalahno ga naj zdrobi in videl bo, kaj se bo zgodilo. Princ je zadovoljen odšel po svoji poti, žaba pa je trudna skočila nazaj v vodo.

Brata sta prišla domov in prinesla vsak več majčkenih, srčkanih psičkov. Stari kralj je bil pravičen, hotel je pomagati vsem, zato je poslal po veliko orehovo lupino in je preizkusil, če se skrijejo živalce vanjo. Toda temu psičku je gledala iz lupine noga, onemu glava, skratka, nobenega ni bilo mogoče popolnoma skriti v orehovo lupinico. Ko so bili že vse preizkusili, se je najmlajši sin priklonil svojemu očetu, mu dal oreh in ga prosil, naj ga nalahno stre. Komaj je bilo to narejeno, že je stekel lep, drobčkan psiček po kraljevi dlani in mahal z repkom. Vsi so se začudili, kralj pa je objel sina in naročil slugam, naj pomečejo vse ostale pse v morje.

Nato je pa rekel: »Najtežji nalogi sta rešeni! Poslušajte zdaj še mojo zadnjo željo! Kdor bo pripeljal domov najlepšo deklico, bo postal takoj moj naslednik.«

Vsi sinovi so bili prepričani, da bodo to željo kaj lahko izpolnili, in so odšli po svetu, iskat najlepšo deklico. Najmlajši pa ni bil tako dobre volje kakor pri prvih dveh nalogah. Mislil je: »Žabica je dosedaj storila dosti zame, toda kje naj dobi tako lepo deklico, ki bi se lahko pokazala kot najlepša na dvoru mojega očeta.« Šel je dalje in vzdihujoč in s težkim srcem sédel na svoj prostorček na mostu. »Ah, žabica moja, sedaj mi pa ne moreš pomagati!« »No, pa mi povej, kaj rabiš!« In princ ji je razložil svoje in očetove želje. »Pojdi proti domu, lepa deklica že pride sama za teboj. Samo pazi, da se spotoma ne zasmiješ, pa naj pride kar hoče!« To mu je

povedala žabica in izginila v vodi. Princ pa je še vedno vzdihoval, ker tokrat ni dosti dal na njene besede. Potem je krenil proti domu.

Toda ni bil še daleč, ko je zaslišal za seboj nek šum. Ozrl se je in zagledal šest velikih vodnih podgan, ki so bile vprežene v izdolbljeno bu-

čo in so jo vlekli kakor kočijo v polnem diru. Na kozlu je sedela stara debela krastača kot kočijaž, za njo pa sta stali dve drobčkani žabici za služabnika, dve miški s košatimi brčicami sta pa tekli pred vprego kot znanilki. V kočiji pa je sedela njegova prijateljica žabica, zelo majhna in neznatna, vendar sila resna in dostojanstvena. Foklonila se je princu, ko je čudna kočija švignila mimo njega. Princ je bil mnogo preveč zatopljen v svoje misli, kako bi prišel do lepe princeske, zato se ni kdovekaj zmenil za ta spreved, da bi se zasmejal, mu pa še v glavo ni padlo. Kočija je zdrdrala mimo njega in je kmalu izginila za ovinkom. Toda kako je bil presenečen, ko je zavil okoli ogla in zagledal krasno kočijo, ki je bile vanjo vpreženih šest črnih konj

s kočijažem v pestri livreji, v kočiji pa je sedela najlepša deklica, kar jih je kdaj videl. Spoznal je Češnjico, po kateri je že dolgo časa hrepenel...

Ko je došel do kočije, so mu služabniki odnrlí srebrna vratca, da je prisedel k lepi dami.

Kmalu so se pripeljali v očetov

grad, kamor sta že prišla tudi njegova brata s celo vrsto lepih deklet. Toda ko so videli Češnjico, so jo vsi spoznali za najlepšo deklico kraljestva. Ginjeni oče je objel najmlajšega sina in ga imenoval za naslednika. Princ pa se je oženil s Češnjico, s katero je živel dolgo in srečno in morda še živi, če že ni umrl...

Od strele do vžigalic

Tudi po ognju se človek razlikuje od živali in napravljanje ognja je pomagalo človeku, da se je osvobodil zveze, s katero ga je hotela narava prisiliti na skupno življenje z ostalimi živimi bitji. V tem tiči tudi globoka resnica v staroznani bajki o Prometeju, ki je ukradel bogovom ogenj, da ga odnese ljudem, pa so ga zato bogovi kaznovali in prikovali na skalnato pečino.

Kako je človek spoznal, da se lahko okoristi z »nebesnimi in podzemnimi čudeži«, je težavno ugotoviti. Vsekako pa je moral biti človek neizrečeno iznenaden, ko se je prvič seznanil z dvema prirodnima pojavoma, ki prinašata ogenj — z bliskom in z žarečo lavo iz ognjenikov. Od groma in strele zažgane stepe suhe trave in od žareče lave uničeni gozdovi so bili posredniki, na katerih se je človek prepričal o blago učinkujoči uporabljivosti ognjenih elementov.

Pračlovek se je pa hotel z ognjem tudi okoristiti ter je s poskusom dognal, da tekne nad ognjem pečeno meso veliko bolje in da je mehkejše od sirovega in trdega. Zavoljo tega se je, ko je zagorela prva grmada, tudi potrudil, da je ogenj obdržal, kajti zapaljene stepe, ki jih je užgala lava, in goreča drevesa, ki jih je upalila strela, da so gorela tedne in tedne, so pokazala ljudem skrivnost, kako je treba ravnati, da ogenj dlje časa gori. Vsak vetrič jim je lahko objasn timer, kako se more ugasla in tleča žerjavica pod pepelom zopet razpaliti v svetel in velik plamen. Ko so opazovali te prirodne pojave, so se ljudje sami od sebe naučili, da s pomočjo suhih trsk in vejva raznetijo ogenj. Tako je pričel

človek s stalnim nakladanjem potrebnega kuriva, reči bi smeli, ogenj negovati na tak način, kakor negujemo koristno domačo žival.

Prenašanje in proizvajanje novega ognja od teh »stalnih ognjev« je obstajalo že v najstarejših časih in nahajamo ga še dandanes pri preprostih narodih. Severnoameriški Indijanci nosijo še sedaj na lovskih pohodih žarečo posušeno skorjo nekega drevesa.

Tudi afriško pleme Vagaida prenaša ogenj, in sicer je to tleča stisnjena gmeta neke trave, ki jo ovijajo s svežo in vlažno travo. Špartanci so imeli posebne vojake, katerih dolžnost je bila, v času vojne nositi ogenj, ki so ga smeli obnoviti le na domačem stalnem plamenu.

Da bi pa ogenj dlje časa gorel, se je moral človek potruditi in najti primeren material za nakladanje. Tega netiva je imel v izobilju v odpadkih, ko je pričel obdelovati les s preprostimi sekirami in noži iz živalskih zob, školjk in ostalih kamenov. Opazil je hkratu, da se svež les dokaj teže užge, zato pa tudi dlje časa gori kakor posušeno in trhlo vejevje, ter še na to